

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

XVII. Quæ est secunda de dilectione inimicorum, demonstrat perfectionem hujus præcepti supra legem naturæ & supra legem scriptam.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)

FERIA SEXTA CINERUM,

CONCIO SECUNDA

DE DILECTIONE INIMICORUM,

Perfectio huius præcepti supra legem naturæ, & supra legem scriptam.

Diligite inimicos vestros. Matth. 5.

DICEBAMUS heri nunc esse tempus, quo maximarum virtutum exercitatio nobis ab Ecclesia proponitur: & quidem prudenter; tum quod anima facta quasi levior jeiunio, videtur longè paratior ad illas excolendas; tum quod cum multi jejuna non possint, aut impotentiâ, aut infirmitate, aut aliis de causis, nullus est tamen, qui actus virtutum spiritualium exercere non possit, inter quas, primas tenet inimicorum dilectio. Fuit id sanè tum sapientiæ, tum charitatis Christi, ut etiam insinuavimus, quod eiusmodi virtutes à corporis viribus non pendeant, nec eius imbecillitate impediri possint: qua de causa dixit Apostolus primâ ad Timotheum 4. *Exerce autem te ipsum ad pietatem; nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est.* Cum itaque talis sit inju-

riarum condonatio, nemo certè se ab ea excusare potest: & quandoquidem ad omnes pertinet hoc sibi persuadere, omnium etiam est ut gratiam à Deo ad hoc petant. *Ave Maria.*

QUOD Religio Christiana vocetur regnum cælorum, & quod regnum cælorum comparetur thesauro abscondito, variæ sunt rationes: una non minima est propter pretium, & valorem; hic autem est à perfectione & sublimitate Religionis Christianæ, & legis novæ celsitudine, quæ undequaque colligitur: Ab Authore, Christo: nam ut dixit Joan. Bap. Joan. 1. *Lex per Moysen data est: gratia & veritas per Jesum Christum facta est:* A Sacramentis, non illis egenis & vacuis, sed plenis & efficacibus. A Sacrificio, non per vitulorum, & agnorum sanguinem, sed per Christi

Christi carnem, & sanguinem: A doctrina & dogmatibus: Ab hominibus qui eam profitentur: A consuetudinibus: A moribus: A ceremoniis, & A legibus, &c. de quibus solum impræsentiarum nobis agendum est. Porrò cum leges hominem instituunt de modo quo se habere debet respectu rerum omnium, & personarum, in eo Religio Christiana est admirabilis, quod homines dirigat eâ regulâ, quam adhibere possint circa omnia, & in omnibus actionibus. Et quidem si de personis agitur, circa Deum, ut authorem naturæ, ut authorem gratiæ, & status supernaturalis, qui etiam gloriæ statum continet: ut cognitum naturaliter, & ut cognitum supernaturaliter: ut Creatorem, ut Redemptorem, ut remuneratorem: ut Dominum, & Patrem, ut Sponsum & Iudicem. Iam circa homines, secundum omnes status; docet enim quâ ratione agendum sit cum superioribus, cum æqualibus, & cum inferioribus: ut cum Regibus, cum Ducibus, cum Parentibus, cum Filiis, cum Servis. Quid Maritus Vxori debeat, quid Vxor Marito. Milites instruit, Publicanos, Mercatores, & omne hominum genus: Circa res divinas & humanas: in cibo, in vestitu, in conversatione. Eodem modo hominẽ constituit circa seipsum, circa usum corporis, circa usum sensuum: de oculis agit, de manu, de pede, quando servanda, quando præcidenda: circa intellectum, voluntatem, concupiscentiam. Item circa virtutes & vitia: quid in adversis, quid in prosperis: quid in pace, & tranquillitate, quid tempore tentationis, & tempestatis, &c.

Sed omissis cæteris, de una tantum lege mihi agendum est, nempe de inimicorum dilectione, de cuius legis sanctitate, & perfectione hodie mihi sermo est: nam cuius tandem rei, aut cuius personæ Religio Christiana curam non habuit, quæ rationem habuit etiam inimici, non unius tantum, sed omnium, etiam vilissimorum, & pessimorum, ne ullum præterires, vel oblivione, vel contemptu, vel etiam odio & malâ voluntate. Ostendam autem quanta sit huius legis sanctitas & perfectio, quæ cum ex variis capitibus peti possit, in uno hodie, quod à Christo nobis propositum est, hæere placet, & est ejusmodi:

Quia per hanc legem, ut à Christo lata est, plus à nobis exigitur, quam à gentili, aut à Iudæo. Atque ut ab ultimo incipiam, audi quid Christus dicat Matth. 5. *Dicitur est antiquis, non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio: Ad nos autem quid? Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* Vide differentiam: in antiqua lege prohibetur vindicta, ipso facto: in nova etiam sensus injuriæ. *Audistis quia dictum est, oculum pro oculo, dentem pro dente.* Quid Christianis imperatum? *Ego autem dico vobis non resistere malo:* Hoc alio longè est perfectius: nam quod dictum fuit: *Oculum pro oculo, dentem pro dente*, non fuit mandatum ad læsum, sed ad lædentem, ut nemo alteri oculum erueret, aut dentem disijceret metu pœnæ, ut quilibet idem sibi reponi crederet: sed cum dicitur ne malo resistatur, hæc vox non spectat lædentem, sed læsum, ut ne quidem putet se injuriam accepisse: immò ut injuriam sibi oblatam non repellat, quod

quod est longè gloriosius : aut si hunc locum vis simplicius intelligere. In antiqua lege, lex Talionis locum habuit: at in nova, imperata est injuriæ perpeffio. Quid postea? *Audistis quia didum est antiquis: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Quid autem imperatum est Christianis? *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.* Ex quibus verbis apparet, in antiqua lege concordiam imperatam cum eisdem gentis hominibus, id est Judæis, qui fratres vocantur: cum aliis autem permissas fuisse inimicitias: itaque potuerunt verum inimicum non tantum odio habere, sed etiam delere, uti præcipitur Deuter 25. *Delebis nomen eius sub cælo, cave ne obliviscaris.* Sed in nova lege præcipimur Deum odisse, sed amare etiam inimicos, & iis benefacere, omni modo, opere, voto, & verbis: & ut ait Apostolus; *Bonum pro malo reddentes*: quæ quantum inter se differant, nemo non videt.

Jam quid pertinet ad Gentilem: Audi quid Christus dicat Matth. 5. *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & Publicani hoc faciunt? & si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & ipsi hoc faciunt? estote ergo perfecti.* Ostendit valde esse debilia quæ agerent Gentiles, cum à Christianis requiratur perfectio. Sed quia inter Gentiles aliqua fuerunt meliora, quam quæ allata sunt: illud negari non potest legem Talionis, in universum loquendo, visam esse justissimam apud omnes nationes, eò usque ut ex Aristotele 5. Ethic, capite 5. Pythagorici ju-

stium definiētes dicerent esse Repassionem, paris retributionem, seu redditionem eiusdem. Quare, ut docet, veteres templum Gratiarum in medio urbium collocarunt, ut esset retributio; hoc est enim gratiæ proprium. Et hæc fuit Rhadamanti justitia, quæ suppositâ æqualitate personarum, maximam continet æquitatem: & lædentem reprimi, dum intelligit se eadem passurum, quæ fecerit: & læsum coërcet, ne majus inferat nocumentum, quam accepit: nisi, ut refert Josephus, malit sibi pecuniâ satisfieri, id enim erat in eius optione. Eadem lex fuit inter leges duodecim Tabularum: Si membrum rupit meum, ex pacto, Talio esto. Sed apud Christianos sublata est lex Talionis, quæ ut ait Sanctus Chrysostomus, non tam Judices spectabat, quam singulos, quos pœnæ metu deterrebat à malè agendo: quomodo enim lex gratiæ pateretur homines suâ sponte, & gratis aliis nocere, quos ne quidem injuriâ laceffitos, velit aliis nocere, seque ulcisci; sed potius beneficiis prævenire? *Ego autem dico vobis non resistere malo.* Et postea: *Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.* Præterea quid poterit apud illos lex Talionis, quos lex nova, non metu, sed amore, & charitate deterreri velit à malè agendo? Unde constat plus à nobis exigi, quam à gentili: quod & concludit Christus: *Estote ergo & vos perfecti.*

Ratio verò cur plus à nobis exigitur, quam à gentili, vel à Judæo, facilis est; quia Gentilis pro lege solum habuit ratio-

rati onem & lumem naturale ; unde nihil ab eo plus exigitur : uti scripsit Apost. Roman. 2. *Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Et postea: Eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex.* Nos autem ipsum Deum pro Doctore habuimus. Judæi verò licet legem à Deo acceperint eam tamen habuerunt ipsorum capacitati, & quasi ætati proportionatam; itaque non perfectā; nam ut ait Apostolus Hebr. 7. *Ad perfectum lex non adducit* : Itaque Judæi, ut pueri ad Galat. 4. *Sub elementis mundi erant seruietes.* Et ad Galat. 3. *Sub lege fuerunt ut sub pedagogo* : & illis ut parvulis, faciliora, & rudiora præcepta tradita sunt : *Finis autem legis Christus* Roman. 10. Non finis interficiēs, uti dixit Augustinus, sed finis perficiens : lex enim ad Christum deduxit, qui nos majora & perfectiora docuit: *Lex enim per Moysen ; gratia autem per Jesum Christum* : unde signanter dictum est à Christo : *Audistis, quia dictum est antiquis, non occides: ego autem dico vobis*, &c. quod rectè exponens S. Chrysostomus, sic loquitur: cum posuit, dictum est antiquis, plurimum jam esse tempus asseruit, ex quo istud acceperere mandatum: hoc verò fecit ut auditorem ad sublimiora ire cunctantem acrius incitaret: ut si quispiam Doctor dicat puerò negligenti : nescis jam quantum temporis in syllabarum meditatione consumpseris? Tale igitur etiam aliquid significans, antiquorum commemoratione factā, ad doctrinam illos evocat celsiorem: ac si diceret, habuistis omninò sufficiens tempus ista meditandi, jamque oportet vos ad sublimiora succendi. Hæc ille. Et præ-

cipuè illa verba sunt attendenda. *Ego autem dico vobis* : cogita magistrum, cogita discipulos. Quis unquam Patriarcharum, quis Prophetarum sic locutus est? illi quidem verba Domini ad confervos deferebant : ille verba sua ad discipulos, quibus ait, *Omnia quaecumque audivi à Patre, nota feci vobis.* Est aliud quod suggerit Isidorus Pelusiota lib. 4. epist. 204. nempe naturam nostram peccato sauciatam, magnas ad virtutem difficultates sensisse : Christum autem suo adventu corpus nostrum per Baptismatis aquas levius effecisse, & alā spiritus infusi sustulisse ; quæ causa fuit, cur nobis maiora priscis, & certamina, & præmia sint proposita : & inter cætera dilectionis inimicorum meminit. Veteres itaque honestam, & æquabilem vitam colentes, terram, & vitæ diuturnitatem habuere: nobis autem decursis Evangelicis stadiis, cœlum, & quæ in ipso sunt bona promittuntur. Cum igitur certaminibus consequentia sint præmia, oportuit, ut quibus maxima præmia erant proposita, maxima etiam certamina proponerentur : unde S. Augustinus loquens de hoc præcepto, & eius difficultatem agnoscens, sic ait. *Dura præcepit; sed magna promisit.*

Verum quoniam plus à nobis exigitur quàm à Gentili, & à Judæo; hinc facile colligitur quanta sit perfectio eius rei quæ à nobis exigitur. Nam, ut primò loquar de homine gentili, cum ille non aliam legem habuerit, quàm rationem : sic enim de illo loquitur Apostolus Roman. 2. *Cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis*
sunt,

Sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia illorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus. Oportuit ut lex Christiana id omne superarit, quò ratio humana pertingere potuit. Itaque superare debuit omnem Philosophiam, omnem doctrinam, omnes hominum leges, omnium consuetudines, omnium præcepta, omnium facta. Quid tamen non docuit, aut quid non fecit Socrates? quantum illud, quòd moriens injustè, suam mortem Atheniensibus condonavit? Idem fecit Phocion; nam rogatus quid filio mandaret, hoc unum tantum, ne mortem suam contra Athenienses ulcisceretur. Innumeros prætereo, qui Reipublicæ causâ inimicis reconciliati sunt; ut Papyrius cum Fabio: Epaminondas cum Aristide, & alii de quibus passim Historici. Et in universum docet Isidorus Pelusiota libro 2. epistolâ 6, scribès ad Eustatium Presbiterum, plures fuisse Philosophos, atque insignes homines, qui licet nullis instructi essent præceptis, & consiliis, nisi Philosophiæ, solâ lege nobis à natura insitâ, vitam moderantes, injurias facillè tulerunt, nec de alapa sibi impacta conquesti sunt. Sed vide Evangelicæ legis præstantiam, ipsius naturæ virtutem omnem superantis. Neq; enim tantû fortî animo sustinet injuriam sibi oblatam; sed se etiam majori exponit: cum non tantum dicat salvator, si quis tibi in dexteram maxillâ alapam impegerit, fortî animo id patere, & conquiesce; verum illud adiiciat, ut alteram

quoque ad plagam excipiendam paratam habeas, immò etiam offeras: non incitando; neque enim, uti monuit Isidorus, ex aliorum casu Christianus coronam sibi textit; sed ut te paratum ad accipiendam injuriam ostendas: idem in bonis externis impetat, idem in actionibus: Nam *ei qui tunicam vult tollere, dimitte ei & pallium: & quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo & alia duo.* Et in hoc demum, ut ait Pelusiota loco citato libro secundo, epistolâ sextâ, præclara & splendida victoria est. Prius enim Philosophicum est, nempe ferre patienter injuriam: hoc autem naturâ præstantius, & cœleste, nempe injuriæ occurrere, & illam ambire, etiam postquam acceperis. Rationem præstantiæ sic explicat: quia qui luculentam victoriam vult adipisci, acceptas iniurias, non modo fortiter ferre debet, sed etiam plura ei, à quo iniuriâ afficitur, præbere, quam ipse accipere cupiat, & improbæ cupiditatis ipsius metas, liberalitatis suæ copiâ superare. Quòd si hæc (inquit) ab hominum sensibus, & judicio remota esse videantur, à cœlis sententiam fer, & illinc legem arcesse. *Si quis (ait Salvator Matth. 5.) te percusserit in dexterâ maxillâ tuâ, præbe illi & alterâ: & ei qui vult tecum iudicio contendere, &c.*

Sed supra Gentilem, plura fecit Judæus, cui præter lumen rationis adfuit etiam auxilium à lege, quæ non potuit non esse sancta, cum Deum ipsum habuerit authorem. Nam licet lex dicatur esse per Moysen; ille tamen non legis author, & dominus, sed minister fuit, ac servus: unde eius summa in morte cõmendatio, Deuter. 34. *Mortuusque est tibi*

Moyses

Moyſes ſervus Domini, jubente Domino: Et apud Paulum Hebr. 3. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius, tanquam famulus in teſtimonium eorum quæ dicenda erant. Neque verò ullum monere debet data illis lex Talionis Exod. 21. Reddet animam pro anima: oculum pro oculo: dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede: aduſionem pro aduſione: vulnus pro vulnere: livorem pro livore. Nam in primis, uti diximus, & benè advertit Iſidorus libro tertio, epistolâ 327. hæc lex non tam ſpectavit ultorem injuriæ, quàm injuriam inferentem, quem voluit metu ab injuria inferenda detertere: is itaque cum effrænatum Judæorum impetum videret, ut eos aliquo metu reprimeret, hoc potius permisit, quàm sanxit. Deinde cum videret mediocre memorum virtutem, hoc unum ſpectavit, ut qui patientem animum præſtare non poſſet, mediocriter ſe ſe ulciſceretur: itaque neque omninò permisit, neque omninò ſuſtulit vindictam, ſed temperavit: non jubens quid fieri oporteret, ſed permittens tantum, id quod fieri poſſet. Denique ſi rem propius ſpectemus, ut acutè vidit Iſidorus Peluſ. loco cit. vindictam potius prohibuit, quàm permisit: nam qui pœnam impoſuit ei qui impoſuit injuriam, inferre prohibet; infert autem qui modum in ulciſcendo excedit: quippè cum maiores delictis cruciatus infert, rurfum injuriæ auſpex eſt: ut autem non excedat, admodum difficile eſt: itaque dum modum poſuit, *Dentem pro dente, oculum pro oculo, &c.* difficultatem ultionis oſtendit, & periculum excessus: ac proinde (ait Iſidorus) meliùs fuerit, atque conſul-

tius illatam injuriam minimè referre, immò ſedatè accipere, & pati tolerantè.

Sed quid tandem ſit de hac lege, ſequentia maius habent pondus. Et primò quidem occurrit præceptum Levitici 19. his verbis conceptum. *Non quaeras ultionem, nec memineris iniuriæ civium tuorum.* In quibus verbis magna continetur perfectio. Nam 1. prohibebatur ultio authoritate privatâ, ſi autem publicâ, ne fieret odio perſonæ & amore vindictæ. Secundo jubebantur non diu ſervare memoriam injuriarum, ſi non ſtatim occurreret ſatisfactio, ne ſcilicet ſi non fieret vindicta, odium tamen proximi cuſtodiretur: itaque & actio externa prohibebatur, nempe ultio: & actio interna, ſcilicet memoria injuriæ, quàm difficile eſt habere ſine odio perſonæ. Verùm ſi rem exactius examinemus: reperiemus primò his verbis tantum prohiberi vindictam quæ ſit authoritate privatâ; aut ſi publicâ fieret, ea quæ ſit ex odio & amore vindictæ: ſed non prohibetur, ne quiſque jus ſuum repeteret: immò ipſa lex idipſum pro ſingulis exigebat, cum dixit: *Oculum pro oculo, dentem pro dente:* Nam non tantum reparandum erat damnum, ſed reus depoſcebatur ad pœnam: manebat ergo jus ad pœnam, quod lex dederat, ſed prohibebatur vindicta: unde dicitur Deuter. 32. *Mibi vindictam, & ego retribuam.* 2. Non hoc dicitur univerſaliter, & abſolutè, ſed tantum reſpectu civium ſuorum. Itaque non jubebatur inimicorum dilectio, ſed oblivio injuriæ: hoc enim fuit legis Chriſtianæ præceptum, non

tantum non ulcisci inimicos, sed eos etiam diligere: unde signanter dictum: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*, quasi diceret, à nemine unquam ante Christum id fuisse imperatum: neque id ad solus cives est restrictum, quasi alij aliter essent tractandi; sed absolute, & universaliter dictum est de inimicis, quos omnes sine exceptione præcepit diligendos.

Alteram legem habemus Exod. 23. *Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum: Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo:* vide huius præcepti perfectionem: quod non tantum patientiam præcipit injuriarum, sed etiam imperat reddi beneficium: unde, ut advertit Isidorus lib. 3. epistola 389. huius præcepti author fuit *γμεροτάτης phiseis*. illa natura mansuetissima; quæ, ut idem notat, divinam suam providentiâ, in uno mandato tribus rebus providit: unum quidem est, ne pereat animal: alterum, ne tantam dominus jacturam faciat: tertium denique, ut inimici in gratiam redeant: qui enim beneficio afficiuntur, nisi plane sit lapideus, ei à quo beneficium acceperit, par pari reddere curabit: alter autem beneficium audiens, alterum non amplius inimicum appellabit: vide autem quâ arte id perficit, cum jubet erigi animal cum alio; nam ut ait Isidorus, inimicus ad prolapsum animal erigendum accedens, inimicum omnino alloquetur, ac dicit, tu istinc erige, ego hinc: colloquium porro reconciliationis præludium est, ac via ad amicitiam ducens. Sic Alphonsus Arragonum Rex, per Campaniam

incedens, cum Agazonem audisset prætereuntium opem implorare, ex equo descendit, & eum ad asinum erigendum adjuvit; quo facto omnium Campanorum amorem sibi conciliavit: sed quod ille in nova lege cum omnium admiratione præstitit, idem omnibus Judæis in lege veteri imperatum fuit. Verum si hanc legem de ove errante non prætereunda, aut bove inimici, deque odientis jumento sublevando, discutiamus. Multorum fuit sententia id de solis Judæis respectu hominum suæ gentis dictum fuisse, cum quibus inimicitias habere prohibebantur: itaque qui in Exodo inimicus dicitur, in Deuteromio, ubi lex eadem repetitur, frater appellatur; sic enim scribitur cap. 22. *Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, & præteribis, sed reduces fratri tuo, &c. Si videris asinum fratris tui, aut bovem cecidisse in via, non despicias, sed sublevabis cum eo.* Sed cum de veris inimicis sermo est, non solum odio habere permittit, sed etiam jubet delere: ut cum sermo est, de Amalec. Deuter. 25. *Memento quæ fecerit tibi Amalec in via quando egrediebaris de Ægypto, quomodo occurrerit tibi, & extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit: quando tu eras fame, & labore confectus, & non timuerit Deum: cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & subjecerit cunctas per circuitum tibi nationes in terra, quam tibi pollicitus est, delebis nomen eius sub celo, cave ne obliviscaris.* In Evangelio autem nobis præcipitur neminem odisse. Ac licet ea lex vetus omnes respiceret; ubi tandem præcipitur quod in Evangelio mandatur, de altera maxilla tradenda, si dextera percussa

cussa fuerit, de pallio tradendo ei qui tunicam abstulerit, & alia multa quæ Christus solus docuit? unde non mirū, si præmia, & pœnas amplificarit, cum mandata etiam auxerit, & legi perfectionem addiderit.

Tertiam legem habet Sapiens Proverb. 25 *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius, & Dominus reddet tibi.* Quo mandato imperatur ut inimicus in sua necessitate non deseratur, sed benè tractetur: & hinc duo pollicetur Deus: unum est inimici vel pudor, & confusio; nam eius vultus rubore perfundetur, ac si carbones haberet in vultu: vel eius mutatio in amorem, quo tantum ardebit, ac si haberet congestos in capite suo carbones: caput autem nominavit quasi principem animæ partem, ut hinc sapiens fiat, & ad mentem redeat, uti syderato, & apoplectico mos fuit ferrum candens in verticē apponi, ut glacies, & frigus humoris pigri solveretur: Alterum est, ut si adeo frigidus esset, ut tot beneficiis, quasi congestis carbonibus non incalesceret ad amorem, vel ad ruborem non pudefieret, vel ad pœnitentiam dolore non ureretur, quasi carbonibus desolatoris: Deus ipse vicem redderet, cuius causā, quia eius mandato ea beneficia essent præstita: unde colligitur in veteri Testamento quædam fuisse mandata pro inimicorum dilectione, quæ maximam habent in se perfectionem: in hoc enim ultimo non tantum prohibetur ultio: & vindicta, aut memoria injuriarum, sed etiam imperatur ut inimico subveniretur.

Nihilominus tamen cum Judæis tanquam rudibus, atque pueris locutus sit Deus, Christianis autem tanquam viris & eruditis; oportuit ut in nova lege majora & certamina, & præmia proponerentur, & consequenter perfectiora præcepta: unde Christus dixit ideò se venisse, ut legem non solveret, sed adimpleret: hoc autem fecit, non solum id efficiendo, & observando quod jubebatur in lege; hoc enim sensu & alij legem implere debuerunt; sed perficiendo, & aliquid addendo: unde dicitur: *Dictum est antiquis, &c. Ego autem dico vobis, &c.* quasi aliud afferret, quam quod dictum erat. Atque ut de aliis rebus nihil dicam, sed tantum agam de ultima lege quæ proposita est. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitierit, da ei aquam bibere.* Rectè admonet Isidorus Pelusiota libro 4. epist. 11. illud dictum, non esse rem adeo eximiam, & præclaram, sed eiusmodi quæ magis optanda sit, ut contingat. Nam cum inimicus in tantam incidit necessitatem, ut ei opus sit sui etiam inimici commiseratione, id verò quavis equidem calamitate, & quovis supplicio acerbius esse judico: & hoc vulgus hominum sibi persuadet, cum dicit: ne eò redigar, ut ab inimicis meis cogar stipem accipere. Quod si igitur id quod dictum est, eiusmodi est, ut facientibus quidem optabile, iis verò qui patiuntur, supplicij loco sit, quid est quod mireris? maximè cum nec simplex sit beneficium, sed maius quoque afferat supplicium: hoc enim faciens, carbones congreges super caput eius: si igitur res ipsa locum habeat supplicij,

causa quoque ob quam fit, est alterius pœna. Nam quod aliqui dicunt id significare, quod hac ratione amore calefaciat, nō sunt audiendi: quid enim necesse fuisset eos ad famem adducere? nam quolibet tempore præstitum beneficium id fecisset. Non igitur (ait Isidorus) miror, & magni facio eos, qui hoc faciunt; sed illos potius, qui cum videant inimicos suos rebus omnibus abundare, non modò non invident, sed laudant, sed pro ipsis orant: id quod nova Evangelij Philosophia præcipit, dicens: *Diligite inimicos vestros: benefacite iis qui oderunt vos: orate pro persequentibus vos.* Illic enim necessitas frangere, atque emollire animū solet; isthic autem nuda est voluntatis exploratio. Quod si Apostolus Rom. 12. hac etiam veteri exhortatione usus est, id fecit quòd cum imperfectioribus sermonem haberet. Constat itaque Evangelicam legem in hac etiam parte, veteri lege perfectiorem esse: & hinc innotescere quod diximus huius legis perfectionem in eo summam esse, quòd plura à nobis, quàm à Gentilibus, aut à Iudæis exigantur.

Hinc verò excusationem non debes præstare, quasi nimium à te exigatur, ut superes quidquid in utraque lege, naturali, & scripta proponitur; nam quod ad legem naturalem proponitur, illa rationem non excessit, dicente Apostolo Roman. 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt:* Lex autem Christiana tota in fide fundatur, quæ omnem cognitionem naturalem excedit: lex autē scripta cum sit imperfecta, dicente Apostolo ad Hebr.

Nihil enim ad perfectiōem adducit lex: unde data est pueris & rudioribus: Et fit reprobatio præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & utilitatem: lex Christiana ad omnia sublimia nos vocavit: itaque nulla perfectio illam superavit: nam si agatur de præceptis, quod summum præcipi potest, id in omni genere iussit: quòd si consilia spectemus, quam perfectionem non proposuit: ut scias te ad omnia sublimia vocatum esse.

At, inquires, minora aliis suffecere, cur non etiam mihi? Quid ista uteris: comparatione, quæ iniqua est? nam alijs minora & imperfectiora suffecere, quia hæc tantum ab illis postulata sunt; à te autem Deus maiora exigit. Sed minora mihi satis sunt, & illis sum contentus: tu quidem minoribus sis contentus, adeò exigui es, & animi, & ingenij; sed Deus illis non est contentus, & à te maiora postulat. Sed quare? quia 1. Deus sic exigit secundum uniuscuiusque statum: Illorum status fuit imperfectus: tuus status ad summum euectus est. Nonne tu maiora exigis à viro, quàm à puero? Eorum status fuit puerorum, tuus status est virilis; itaque plus à te exigit, quàm ab illis. 2. Quia Deus rationem habet virium, & secundum vires onus imponit. Veteres parum gratiæ habuerunt, quia eorum sacramenta fuerunt vacua? & inania: in nos effusa est gratia, non data strictim, & angustè, sed copiosè, & usque ad profusionem; immò datus nobis ipse fons gratiæ, nempe Spiritus Sanctus. 3. Quia Deus plus ab illis exigit, quib' plus promittit; factæ aliis promissiones temporales fuere, & in hac vita conclusæ.

Quæ

Que nobis promissa sunt; non sunt minoræ cælo, & æternitate. Cùm igitur (uti ex Isidoro diximus) certaminibus consequentia sint præmia, oportuit ut quibus maxima præmia sunt proposita, maxima etiam certamina proponerentur. Certè eadem illa omnia tibi Deus præcipere poterat sine mercede; & si ita fecisset, observare debueras: quia ipse in te omnia potest, & tu illi omnia debes: sed aliter tecum egit, & nihil voluit præcipere sine mercede; cùmque auxit mandatum, auxit & præmium. Cur te itaque excolare vis, & præcepti difficultatem obtendere, cùm, aucto præcepto, auxerit & vires, neque hoc tantum, auxerit etiam præmium, ut reduplici te incitares, & maiori auxilio, & maiori præmio; ne si utrumque negligeres, maiori afficereris supplicio: Hæc enim æquali passu incedunt, maius præceptum, & maius auxiliū; ex maiori auxilio, maius opus; ex maiori opere, maius meritum; ex maiori merito, maius præmium; ex horum omnium contemptu, maius supplicium.

At 2. repones: Quis ego sum; qui audeam sperare me posse tot præclarorum hominum, qui in lege veteri flourerunt, virtutem atque merita attingere? Nunquid æquare possū veteres illos Patriarchas, Abraham, Isaacum, Iacobum, Iobum, Moysen, Davidem, & innumeros Prophetas? Parū est quod proponis, ut æquare illos possis, cum ex vi status tui tenearis superare. Num legisti quod de Ioanne Baptista dixit Christus Matth. 11. *Non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista: Qui autem minor est in regno cælorum, maior est*

illo. Nempe quia Ioannes ad legem pertinuit; secundum illud ibidem: *Lex usque ad Ioannem:* Propterea Ioannes ratione status fuit minor quolibet existente in Evangelica lege, quæ vocatur regnum cælorum, secundum illud: *Pœnitentiam agite, appropinqua vit enim regnum cælorum;* quia tunc omnibus cælum apertum est. Sed proh dolor! jam magnum est si Sanctos veteris Testamenti adæquemus: quàm graves illos accusatores experiemur in Iudicio, cùm eorum gesta nostris comparabuntur. Nam si dixit Christus Matth. 12. *Viri Ninivite surgent in Iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plusquam Ionas hic:* A pari ratione quid expectare debemus à præclaris illis viris: dum factorum suorum comparatione ignaviam nostram coarguunt, & se in lege scripta, aut etiam in lege naturæ præstitisse ea ostendunt, qualia neque aggredi tentavimus: cum ipsi neque haberent anteriora exempla quæ sequerentur, neque Christi documenta, neque tantam gratiæ affluentiam, neque tantam sublimes promissiones, neque tantam præsentia præmia, neque ab illis tanta perfectio exigeretur.

Næque verò te deterreat tam sublimis divinorum mandatorū perfectio, quasi tibi plus imperatum sit, quam possis facere, & præcepta divina vires tuas excedant: ac minus possis, quàm tibi sit præceptum. Etenim & plus etiam optare debes, quàm quod est imperatum: quippe non solum Christus proposuit præcepta; sed etiam cōsilia, quæ præceptis longè sunt perfectiora; &

quidem omnibus; & quæ etiam obfer-
vare posses, si velles, nam ad omnia
gratiam obtulit, & auxilium. Vide e-
tiam de cælo ipsum tibi offerentem pal-
mas innumeras, & coronas, quibus a-
nimatus ad summa omnia, & excelsa
aspirare potes. Aude aliquid tantâ lau-
de, & tantâ mercede dignum: quod do-

nare nobis dignetur Jesus Christus Ec-
clesiæ Sponsus. Trahe nos post te, in
odorem unguentorum tuorum curre-
mus: unguenta illa, tua sunt præcepta,
tua sunt consilia, tua sunt exempla, tua
sunt præmia, ad quæ omnia vos voco,
& invito, cum gratiâ Domini nostri
Jesu Christi. Amen.

FERIA SEXTA CINERUM,

CONCIO TERTIA

DE DILECTIONE INIMICORUM,

Huius præcepti perfectio ex imitatione Sanctorum, &
similitudine Dei.

Diligite inimicos vestros. Matth. 5.

ACTURUS iterum de perfe-
ctione legis Evangelicæ, quæ
nobis præcipitur non modo
inimicos nostros non ulcisci,
aut odire, sed etiam eos amare, & iis
benefacere, hinc alteram huius legis pro-
bationem sumimus, quod ea sit optima
imitatio Sanctorum Christi & Dei, in
qua imitatione consistit nostra perfec-
tio: etenim illi sunt nostrarum actio-
num regulæ, quibus nos oportet con-
formes esse.

Atque ut à Sanctis initium ducamus
cave ne putes alia nobis, alia ipsis data
esse præcepta, vel consilia: eadem om-
nibus proposita sunt: ne dicas, ista
bona sunt pro Sanctis, non pro nobis;

cum ad omnes æqualiter spectent: sed
in illis maior fuit observatio. Ad hæc
cum eos habeamus vitæ magistros, nos
operibus magis, quam verbis docue-
runt; unde nostra perfectio in eorum
imitatione consistit. Denique ea omnia
quibus ipsi perfecti extiterunt, nos e-
tiam perfectos efficient, secundum il-
lud ad Hebræos 13. *Quorum intuentem
exitum conversationis, imitamini fidem:* Un-
de vis initium ducam: an à veteri, an à
novo Testamento; istud propius est, &
magis nostrum, & in eo sunt illustriora
exempla. Qui primus omnium vitam,
& sanguinem pro Christo profudit, fuit
Stephanus: illius præclaræ virtutes
in actibus Apostolorum prædicantur:

Stepha